

Inför nyvalet i Tyskland

Den socialdemokratiskt ledda tyska regeringen har fallit och nyval stundar den 23 februari. Detta sker i en politisk atmosfär som präglas av kris och konflikt på både nationell nivå och i delstaterna, där de tyska socialdemokraterna är illa ute, samtidigt som det högerextrema Alternativ för Tyskland (AfD) förväntas nå stora framgångar. Dessutom står det nationalistiska och invandrarfientliga BSW, *Bündnis Sahra Wagenknecht*, och knackar på dörren till tyska Förbundsdagen.

Artiklarna nedan handlar om dessa två partier.

Den första artikeln handlar om att kristdemokraterna beslutat att med stöd från AfD driva igenom ett förslag om att avvisa asylsökande vid gränsen. Detta betyder att de övergett den princip som alla andra partier tidigare varit överens om, att inte göra AfD rumsrent.¹

Den andra artikeln handlar om BSW, som är starkt i östra Tyskland, men som har haft det svårt att få genomslag i västra Tyskland.

Kristdemokraterna släpper spärren mot extremhögern tre veckor före valet

Av Christophe Bourdoiseau, *Libération*, 29 januari 2025

För första gången sedan 1949 har något av de stora partierna i Tyskland gått med att använda sig av stöd från extremhögern i en omröstning i Förbundsdagen. Det skedde samma dag som hyllningen till offren för Förintelsen.

Det blev en historisk dag. Men inte i någon rolig bemärkelse. Onsdagen den 29 januari 2025 kommer att inskrivas i den tyska Förbundsdagens annaler som en svart dag för tysk demokrati. En dag då extremhögerens skrattsalvor ekade i salen och uppsynen däremot var dyster bland socialdemokrater, de Gröna och den radikala vänstern (Die Linke).

För första gången i den tyska efterkrigstidens demokrati accepterade ett av de stora partierna medvetet stöd från extremhögern i parlamentet. För att få stöd för hårdare invandringspolitik valde Friedrich Merz, ledare för kristdemokraterna i CDU och tänkbar näste förbundskansler, att luta sig mot extremhögern i AfD (Alternative für Deutschland). Därmed hävdes den spärr som hittills rått mot extremhögern.

Bara för några veckor sedan hade den man som leder i opinionsmätningarna inför nyvalet lovat de övriga partierna att aldrig driva igenom någon text med stöd av extremhögern. Visserligen handlade det bara om en resolution, och inte någon lagtext, men det utgör en klar signal om att dogmen förändrats. Och det samma dag som det tyska parlamentet hyllade offren för Förintelsen.

Friedrich Merz har framför allt politiska syften med sin åtgärd. Tre veckor före valet vill han försöka inskränka extremhögerens potential inför nyvalet. Trots att CDU har tio procentenheters försprång till AfD enligt opinionsmätningarna, trots kritik från kyrkorna och stora företagsledare, trots stora reserver i form av konservativa väljare, har kristdemokraternas ledare bestämt sig för att kopiera extremhögern och sätta stopp för den urgröpning av stödet till det egna partiet som de senaste opinionsmätningarna varslat om.

¹ Detta kontroversiella beslut fick bl a den f d kristdemokratiske förbundskanslern Angela Merkel att protestera.

”En förbundskansler spelar inte poker”, genmälde den sittande regeringschefen, socialdemokraten Olaf Scholz, som anklagar Merz för att i hemlighet sikta på en allians med extremhögern efter valet. ”Herr Merz, ni säger att det inte betyder något att liera sig. Men, visst! Det är mycket viktigt, särskilt i Tyskland”, sade förbundskanslern i ett energiskt inlägg ”till demokratins försvar”.

Den resolution som CDU nu fick igenom med stöd av AfD och liberalerna i FDP innebär att asylrätten ifrågasätts i Tyskland: systematiskt avvisande av alla flyktingar vid Tysklands gränser, förstärkt makt åt den federala polisen och förvaring i läger för alla som väntar på utvisning.

Efter denna kapitulation av den tyska högern jublar extremhögern. ”Det innebär att det är slut på socialisternas och de Grönas herravälde över samhället. En ny epok börjar”, sade Bernd Baumann, gruppleadare i förbundsdagen för AfD. ”Om ni vill gå med oss kan ni få göra det. Om ni ännu har någon kraft kvar”, tillade han med ett segervisst leende.

Sahra Wagenknechts parti kämpar för rysk olja, ”fred” och sin politiska överlevnad

Thomas Schnee, *Mediapart*, 29 januari 2025

I Schwedt vid gränsen till Polen ger det stora raffinaderiet PCK vind i seglen åt BSW (*Bündnis Sahra Wagenknecht*). Men för att ta sig in i Förbundsdagen måste ”fredens parti” också övertyga i de västra delarna av Tyskland.

På den stora avenyn kantad av lindar i Schwedt gör valaffischerna sitt bästa för att liva upp ett centrum av staden, som annars höljs i dimmorna från floden Oder, som också utgör gränsen mellan Tyskland och Polen. Bland parollerna och ansiktena dominerar Sahra Wagenknecht, ordförande i och grundare av det parti som bär hennes namn (BSW). Hennes ansikte syns i alla sammanhang där partiet vill framträda. ”Fred för vårt land”, förkunnar hon här. Det är BSW:s huvudparoll, man vill vara partiet för fred i nyvalet till parlamentet den 23 februari.

”Vi måste meddela Ryssland att vi omedelbart kommer att upphöra med vapenleveranserna [till Ukraina] om man går med på ett eldupphör utifrån den nuvarande frontlinjen och att inleda förhandlingar om fred”, sade hon nyligen och tillade att ”de oupphörliga vapenleveranserna har inte förbättrat situationen för Ukraina, som ju var starkare på våren 2022 än idag.” Enligt BSW skulle det sedan ge Tyskland möjlighet att åter koppla på pipelines som Nord Stream och Druschba och sedan, som tidigare, kunna få tillgång till billig rysk fossil energi. ”Det får bli slut med att de mäktiga för krig via ombud på småfolkets bekostnad”, säger hon.

Och invånarna i Schwedt verkar hörsamma det budskapet. I deras stad, till 80 procent förstörd under andra världskriget och sedan återuppbyggd och omvandlad till ett industricentrum på DDR-tiden, är raffinaderiet PCK största arbetsgivare, huvudleverantör av bensin, gas och bränsle till Berlin och delstaterna i östra Tyskland, för att inte tala om det flygbränsle som försörjer huvudstadens flygplats.

Embargot på rysk olja

”Embargot på rysk olja har satt framtiden på spel för vårt raffinaderi och vår stad. Förbundsregeringen har skapat en dyrbar försörjning via leveranser från Kazakstan och amerikansk olja som kommer via hamnen i polska Gdansk. Det sägs att raffinaderiet idag bara går på 70 procent av sin kapacitet. Det har jag svårt att tro”, säger Reinhard Simon, f d chef för den

regionala teatern i Schwedt och sedan september medlem för BSW i delstatsparlamentet i Brandenburg.

”Innan jag gick med i BSW har jag aldrig varit politiskt engagerad, förutom en kort tid i SED, det östtyska kommunistpartiet, strax innan Murens fall. Jag var då naiv nog att tro att det skulle gå att ändra något inifrån”, säger 70-åringen som varit med om att organisera en rad demonstrationer för att försvara raffinaderiet.

Den federala regeringen har ändå inte övergett anläggningen, som har stor betydelse för energiförsörjningen i de östra delarna av Tyskland. PCK, som fortfarande ingår i det ryska konglomeratet Rosneft, har till sist placerats under statligt förmyndarskap. Staten har också tagit på sig en del av extrakostnaderna för leveranserna och dessutom byggt en ny pipeline mellan Rostock (vid Östersjön) och Schwedt för 400 miljoner euro.

Ett kontrakt har också undertecknats mellan regionen och staten, som lovat att satsa på en industriomställning i staden och regionen för 750 miljoner euro. ”Ett stöd i den storleksordningen, det är unikt och oväntat. Men det ska ju ske på lång sikt”, säger borgmästaren Annekathrin Hoppe, som nu har att tampas med minskade kommunala intäkter och en åldrande befolkning som bromsar alla satsningar.

En valframgång som återstår att se

”Folk här är inte bara för fred med Ryssland. De är också skeptiska till den snabba gröna omställning som det Gröna partiet står bakom. BSW vill se en mer långsam omvandling som folk med låg budget klarar av. Och där ingår att ha kvar kärnkraften. Den hållningen välkomnas av väljarna”, säger Reinhard Simon, som slår ifrån sig allt tal om någon ideologisk kontakt med extremhögern och AfD.

Det är den sortens ställningstaganden mot en förbundsregering undergrävd av motsättningar som BSW stått för en storartad framryckning bland väljarna. Bara fyra månader efter att partiet bildades, den 8 januari 2024, uppnådde man 6,2 procent i Europavalet. I Schwedt blev BSW rent av tredje största parti med 16,2 procent. Samma visa den 23 september vid delstatsvalet i Brandenburg. Även där noterade BSW framgångar med 13,5 procent, tretton platser i delstatsparlamentet och tre ministrar i den regionala regeringen. Och i brist på någon annan koalitionspartner valde socialdemokraterna i SPD att liera sig med BSW för att styra regionen.

”BSW också gjort bra ifrån sig i Thüringen och Sachsen, i den senare delstaten sitter man också i regeringen. Nu väntar nyvalet till Förbundsdagen. Och det är en annan femma”, säger Wolfgang Muno, professor i statsvetenskap vid universitetet i Rostock.

Oklar intern regim

Att nyval utlystes till den 23 februari har tvingat BSW att bilda regionala federationer i sexton delstater och hitta kandidater. ”Partiets ledning på nationell nivå kontrolleras av Sahra Wagenknecht och hennes partner Oskar Lafontaine [den historiske grundaren av och ledaren för vänsterpartiet Die Linke] och de har från första början valt en mycket långsam process för att släppa in nya medlemmar. De skäl som angetts är olika, som t ex att hindra ’ubåtar’ från extremhögern från att komma in i partiet. Men beträffande den inre demokratin är det mycket problematiskt”, säger Wolfgang Muno.

Veckotidningen *Der Spiegel* uppger att BSW i november hade 1 100 medlemmar och 25 000 i kö för att få komma med. ”I Schwedt har BSW ingen lokalavdelning. Och jag är den ende i staden med medlemskort”, noterar Reinhard Simon roat. Han skulle vilja se en ändring på det ”för att få med kvalificerat folk som det finns stort behov av”.

Tills vidare får BSW reda sig med det som står till buds. I Brandenburg leds partiet av en domare i arbetsrätt som i fyrtio år tillhört SPD. I Thüringen kommer ledaren Katja Wolf, den mycket omtyckta borgmästaren i staden Eisenach, från Die Linke. Det är personer med erfarenhet. Men i Saar, i Hamburg eller delstaten Mecklenburg-Västpommern (i nordost) har det lett till motsättningar och avhopp i protest mot order från högre ort.

Övertyga i väst den stora frågan i nyvalet

”Det torde inte bli något större bekymmer under valkampanjen. Däremot väntar ett hinder av helt annan dimension för BSW. Partiets argument går hem i öster men alls inte på samma sätt i väst, där ju 80 procent av väljarna finns. Målet att kunna nå 5 procent nationellt och komma in i Förbundsdagen blir svårt. Utan tillgång till medlemmar blir det ännu svårare. Och om BSW misslyckas med det tror jag man får svårt att komma tillbaka med tanke på svagheterna organisatoriskt och den dåliga förankringen lokalt”, säger statsvetaren Wolfgang Muno.

Sahra Wagenknecht och hennes närmaste medarbetare, bl a Amira Mohamed Ali som Wagenknecht delar ordförandeskapet för partiet med, inser faran och försöker göra sig hörda. Men när det gäller Ukraina blir konkurrensen allt hårdare. Även AfD, via partiledaren Alice Weidel, vill ha tillbaka rysk gas och ett slut på kriget. Olaf Scholz (SPD) framställer sig gärna som eftertankens och fredens förbundskansler, som klarat av att stödja Ukraina utan att riskera att Tyskland blir indraget i konflikten. Och slutligen kan Donald Trumps olika initiativ få debatten om Ukraina att delvis tystna.

Därför höjer BSW tonläget mot Nato, vilket går hem i den östra delen av landet och bland pacifisterna inom SPD. Vid senaste partikongressen i Bonn krävde BSW:s parlamentsledamot Selim Dagdelen således bortdragande av alla kärnvapen och amerikanska trupper från Tyskland: ”Vi vill inte ha krig mot Ryssland från tyskt territorium, vi vill ha fred med Ryssland. Det måste bli slut på att tyska regeringar uppträder som vasaller till USA.”

Efter knivdådet i Aschaffenburg i Bayern då en ung afghan under psykiatrisk behandling dödade en man och en tvåårig flicka har frågor om asylrätt och invandring fått en allt mer framträdande roll i valkampanjen. Och även där har BSW konkurrens av extremhögern. Wagenknecht har nu höjt tonläget ett snäpp och attackerat koalitionen vid makten, ”för att bära det politiska ansvaret för varje ny förfärlig handling liknande den i Aschaffenburg”.

I Förbundsdagen gick detta tidigare ledande namn i Die Linke så långt som till att citera polisstatistik om att utlänningar står för 41,1 procent av alla brott i Tyskland. Men utan att nämna att i den siffran ingår också brott begångna av turister eller utlänningar på tillfälligt besök eller den stadiga ökningen av övergrepp mot utlänningar.

Lästips

Gerd Wiegel: [Ett årtionde av radikaliserings på högerkanten](#) Om det högerpopulistiska partiet ”Alternative für Deutschland” [AfD] (februari 2023)

Carsten Braband och Maria Candelas: [Efter splittringen i Die Linke: Vart bär det hän?](#) Utbrytarna (BSW) har valt en populistisk, nationalistisk inriktning (februari 2024)

Thomas Wieder: [”Helt annan politisk kultur i det forna DDR drygt trettio år efter återföreningen”](#). I delstatsvalen i östra Tyskland fick högerextrema AfD och det nybildade invandrarfientliga partiet BSW stark ställning. Varför? (september 2024)

Rasmus Fleischer: [I hästskons mitt](#) (december 2024)

Thomas Meaney: [Ett år inom tysk kultur](#) (januari 2025)